

DANMARKS NATIONALBANK

18. NOVEMBER 2021 — NR. 27

FØROYSKUR BÚSKAPUR

Hákonjunktururin hevur fingið ferðina aftur

Stórur tørvur á arbeiðsmegi

Sera lítið arbeiðsloysi og høgur vinnutíttleiki hava elvt til, at trot er á arbeiðsmegi í flest øllum vinnum í Føroyum. Samstundis hevur alheims koppsetingarátakið bøtt um útlitini hjá útflutninginum, og tað stuðlar upp undir framhaldandi hákonjunkturin.

Húsarhald og virki eru væl bjálvað

Privati geirin hevur bjálvað seg í uppgongutíðunum og er mótstøðuførari ímóti stoytum móti búskapinum. Stórur vøkstur í bústaðarprísum og trýstið á arbeiðsmarknaðin ger tó, at vandar skjótt kunnu byggja seg upp.

Tørvur á langskygdum ætlanum í almenna geiranum

Langskygdar fíggarpolitiskar ætlanir kunnu styrkja mótstøðuførið hjá búskapinum. Í góðum tíðum má sparast saman til verri tíðir. Samstundis er av týðningi, at javnvág er millum útreiðslur og inntøkur í framtíðini, tá ið fleiri eldri vera.

INNIHALD

- 2 SAMANUMTØKA
- 4 FRAMGONGD Á ÚTFLUTNING-SMARKNAÐINUM
STUÐLAR UPP UNDIR FISKIVINNUNA
- 6 ØKT NÝTSLA HEVUR GJØRT SÍTT TIL AT HALDA BÚSKAPARLIGA VIRKSEMINUM UPPI
- 7 TRÝSTIÐ Á ARBEIÐSMARKNAÐINUM ER AFTUR
- 9 FRAMGONGDIN ÁVIRKAR BÚSTAÐARPRÍSIR OG LÁNVEITING
- 12 TØRVUR Á LANGSKYGDUM ÆTLANUM FYRI BÚSKAPARPOLITIKKIN

Samanumtøka

Covid-19 sjúkan rakti altjóða búskapin meint og í Føroyum hevði farsóttin eisini við sær, at alt virksemi bráðliga minkaði. Bruttotjóðarúrtøkan, BTÚ, lækkaði við 2,4 prosentum¹ í 2020, eftir fleiri ár við hákonjunktur og munandi framgongd av vaksandi fiskaprísum. Útflutningsvinnan, ið mestsum burturav selur fisk, var tó skjót at snara söluni frá afturlatnum matstovunum, til opnu húsarhaldsvøruhandlarnar. Hetta bøtti um inntøkuna, men útflutningsmarknaðirnir vóru merktir av avmarkingum, ið skuldu tarna smittuspreiðingini.² Bakkastið varð tí avmarkað og hevur higartil bert verið ein steðgur í hákonjunkturinum.

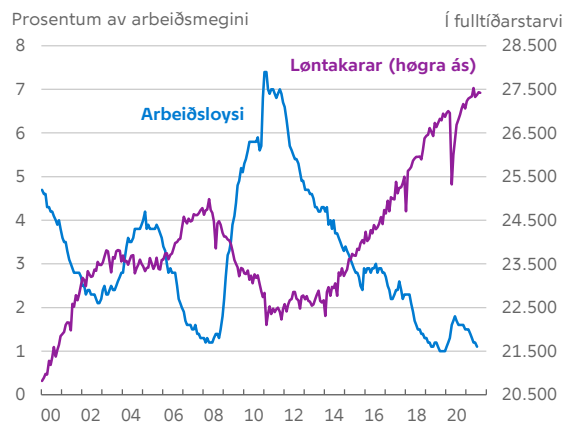
Longu um árslok í 2020 vóru eins nógvar aftur til arbeiðis sum undan farsóttina, og í lýtuni er arbeiðsloysið í Føroyum bert gott 1% av arbeiðsmegini, sí mynd 1. Av tí at virksemi og arbeiði vóru so skjótt varð endurreist, er aftur tørvur á arbeiðsmegi. Tað er týðningarmikið, at karmarnir á arbeiðsmarknaðinum stuðla upp undir eina smidliga arbeiðsmegi, har m.a. útlendsk arbeiðsmegi kann koma til landið, tá ið á stendur.

Í einum búskapi sum tí føroyska, ið er savnaður kring sjófeingi, verður ikki væntað, at trýstið á arbeiðsmarknaðin ávirkar kappingarevnið hjá útflutningsvinnuni í sama mun. Orsøkin er, at söluprísirnir í størri mun eru tengdir at veiðumøguleikum, lívfrøðiligum viðurskiftum og heimsmarknaðarprísum, enn av lønarútreiðslum, sum vanligt er í siðbundnari vinnuligari framleiðslu. Tað eru tí onnur viðurskifti enn lønarlagið, sum í størri mun avgera, hvussu væl virkini megna at kappast á heimsmarknaðinum. Samstundis hava bygnaðarlig viðurskifti, so sum fiski- og handils-sáttmálar og ein munagóð fiskivinnuumsiting, eisini stóran týðning fyr, um virkini eru kappingarfør.

Tíðarskeið við nógvum trýsti á arbeiðsmarknaðinum mugu tó ikki at hava við sær, at bjartskygnið í teimum pørtum av búskapinum, ið verða ávirkaðir av gongdini í útflutningsvinnuni, verður ov stórt. Heldur eiga bæði almenni og privati geirin at spara saman í góðum tíðum, fyr, at byrgja upp fyrri verri

Uppgongutíðirnar halda fram eftir skjóta endurreisn

Mynd 1

Kelda: Hagstova Føroya.

tíðum. Føroysku húsarhaldini og virki eru sum heild væl bjálvað, men m.a. stóri vøksturur í sethúsaprísum seinnu árinum og tørvurur á arbeiðsmegi ger, at vandi skjótt kann vera á ferð.

Lítandi frameftir verður væntað, at útlitini fyr útflutningsmarknaðarnar eru ljós, nú eftirspurningur er endurreistur skjótari enn væntað var. Skjóta endurreisnin er m.a. vegna heimsfevnandi koppsetingina, ið hevur verið ígjøgnum árið. Hinvegin sær verri út fyr ein part av fiskaútflutninginum, av tí at eingin sáttmáli er gjørdur við Stórabretland um makrelfiskiskap. Vantandi sáttmálin hevur m.a. havt við sær, at prísirnir eru lægri og tað ger greitt, at góðir karmar hava týðning fyr kappingarevnið hjá útflutningsvinnuni.

Uppgongutíðirnar í Føroyum hava sum heild verið bornar fram av, at framgongd hevur verið í framleiðsluni í bæði fiskivinnu og aling.³ Virkini hava styrkt seg og lánveitingin er vaksin minni enn búskapurin sum heild. Føroyski búskapurin stendur seg sostatt betur ímóti stoytum uttaneftir, enn bæði í 1990unum

1 Fyribils tøl. BTÚ í Føroyum verður bert uppgjørt í leypanði prísum.

2 Sí Adrian Michael Bay Schmith og Flora Nagy, Højkonjunktøren på Færøerne taber fart, *Danmarks Nationalbank Analyse (Færøsk økonomi)*, nr. 29, 14. desember 2020.

3 Eginpeningsavkastið í fiskivinnu og aling er hækkað í uppgongutíðunum, hóast talið av virkjum er lækkað. Sí roknskaparhagtøl frá Hagstovu Føroya.

Fakta um Færoyar og fiskivinnuna

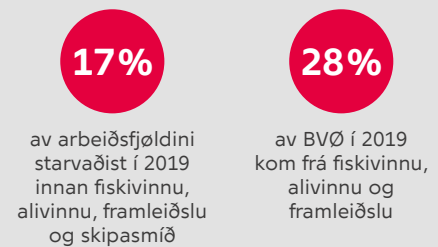
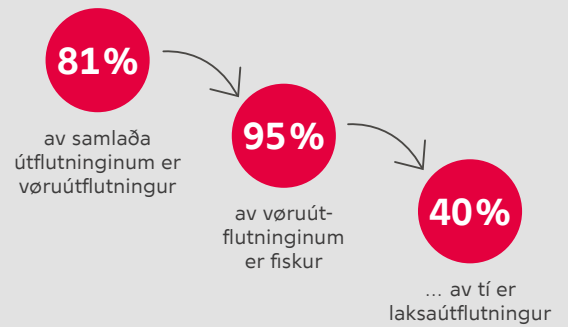
ALMENNI GEIRIN

FERÐAVINNA

FISKIVINNA

Fólkatal:	53.559 pr. 1. august 2021
BTÚ pr. íbúgva:	384.000 kr. í 2020 Til samanberingar: 400.000 kr. í Danmark
Vinnutítleiki:	84 pct. í 2020 Til samanberingar: 78 % í Danmark
Gjaldoyra:	Danskar krónur

* BVT angiver bruttoværditilvækst.

** se fx Arnason mfl., Økonomisk rente og ringvirkninger i de Vestnordiske fiskerier, Nordic Atlantic Cooperation (NORA), oktober 2015.

og í árunum undan figgjarkreppuni, sum eisini er komið til sjóndar í farsóttartíðini. Tað er umráðandi fyri ein eintáttaðan búskap, hvørs inntøkur uttaneftir eru tengdar at fáum stórum vinnugreinum, sum eru sera útsettar fyri sveiggjum í veiðu og fiskaprísum.

Langskygdur figgjarpolitikkur kann styrkja haldførið

Við at leggja til viks í góðum tíðum, kann tað almenna gera sítt til at styrkja búskapin, so at okkurt er at taka av í verri tíðum. Hetta er eisini galdandi, hóast privati geirin er væl bjálvaður. Nógvir virksems og

arbeiði er óbeinleiðis tengt at útflutningsvinnuni og tí er neyðugt, at figgjarpolitikkurin er stöðufestandi, so hann kann bjálva ímóti figgjarsveiggjum og lækandi inntøkum frá fiskivinnuni.⁴ Lítil almenn skuld gevur sítt ískoyti við at tryggja, at landsstýrið hevur ráðarúm.

Landsstýrið eigur harafturat at raðfesta langskygdar ætlanir, ið tryggja haldførið hjá almenna búskapinum. Tað hevði verið gagnligt at raðfest langskygdar framskrivingar í figgjarætlanunum, sum høvdu givið yvirtil yvir útreiðslurnar til m.a. almennar tænarur

4 Sí t.d. Hermann Oskarsson, Fortreytirnar fyri búskaparpolitikki í tilfeingisríkum pinkulandi, *Landsbanki Føroya*, 18. mars 2021 (*Jeinki*, bert á føroyskum).

í framtíðini. Tað hevur serliga týðning, av at væntað verður, at fleiri eldri vera í Føroyum í framtíðini. Sum heild kann eitt víðkað skattagrundarlag, t.d. við ognarskatti, gera sítt til at betri javnvág verður millum inntøkur og útreiðslur framyvir.

Framgongd á útflutningsmarknaðinum stuðlar upp undir fiskivinnuna

Føroyski búskapurin er lítil og opin. Hann er í stóran mun tengdur at samhandli við umheimin og útflutningurin er beint omanfyri 50% av BTÚ, eins og í Danmark. Inntøkurnar frá útflutninginum koma tó mest frá fiskivinnuni, sum stendur fyri meiri enn 90% av útflutninginum. Sum heild verður eftirspurningurin eftir fiski minni ávirkaður av konjunkturbroytingum enn matvørur annars. Útboð og fiskaprísir eru tó viðbrekin og verða í stóran mun avgjørd av viðurskiftum uttanífrá, t.d. orkuprísum og veiðunøgd. Tað hevur við sær, at búskapurin er viðbrekin fyri bráðligum broytingum í fiskaprísum og lívfrøðiligum viðurskiftum.

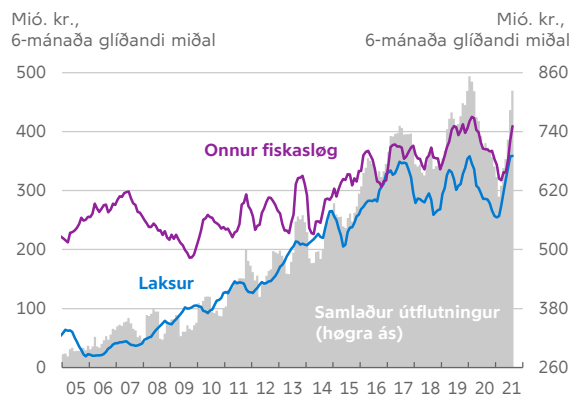
Frá 2019 til 2020 fall útflutningsvirðið av fiski úr Føroyum 13,5% orsakað av Covid-19 farsóttini. Nøkur viðurskifti tálmaðu tó smeytingum. Útflutningsvinnan var skjót at tillaga söluna til húsnæðisvørðhandlar, av tí at matstovur í nógvum londum vóru stongdar. Tað merkti, at sama nøgd var útflutt, tó at prísirnir vóru nakað lægri.

Útflutningurin av fiski er í seinastuni endurreistur stigvíst og er nú aftur á sama støði um undan farsóttini, sí mynd 2. Útflutningsvirðið frá januar til august í 2021, var sostatt á sama støði sum sama tíðarskeið í 2019.

Stigvísa endurreisnin hjá útflutninginum fevnir m.a. um framgongd í laksaútflutninginum. Laksaútflutningurin er uml. 40% av samlaða útflutninginum. Í mun til fiskaútflutningin sum heild, er meginparturin av laksaútflutninginum aldur laksur. Alivinnan kann í størri og størri mun samanberast við siðbundnan ídnað.

Endurnýggjað framgongd í útflutninginum

Mynd 2

Viðm.: Árstíðarjavnaður útflutningur í leypanði prísun.
Kelda: Hagstova Føroya og egnar útrokningar.

Fremsta orsøkin til at laksaútflutningurin er endurreistur er, at matstovur í flestu londum ikki longur eru undir avmarkingum og at tað tí aftur hevur borið til at selja feskan fisk fyri hægri avrokningarprið. Føroyski laksurin er seinastu árin seldur dýrari enn laksurin hjá kappingarneytunum, sí mynd 3. Hægri prísurin er m.a. orsakað av, at vakstrarlíkindini í føroysku firðunum eru sera góð, serliga hitaviðurskiftini. Farsóttin tykist ikki hava ávirkað prísmunin og IMF væntar, at prísurin fyri laks sum heild, fer at hækka eitt vet. Vaksandi laksaprísirnir hava verið ein drívmegi handan búskaparframgongdina síðani 2013, og tað økir vandan fyri, at tað verður tungt fyri búskapin, um prísfrimururin hvørvur. Stuttskygt er tað serliga, um sjúka rakar⁵, at vandi er fyri at prísmunurin hvørvur, og í seinna føri er vandin knýttur at tøkniligari menning í laksaaling á landi.

Makrelútflutningurin, sum er uml. 10% av vøruútflutninginum, er enn merktur av afturgongdini í fjør. Hetta hóast Føroyar hava økt sum sínar egnu kvotur. Økingin hevur samband við, at eingin sáttmáli enn er gjørdur við Stórabretland um makrelveiðuna. Føroyar kunnu tí ikki fiska makrel í bretskum sjógvum sum undanfarin ár. Vantandi sáttmálin merkir, at makrelurin

5 Djóralæknafrøðiliga krøvini til føroysku alivinnuna eru millum tey strangastu í heiminum, men tað hevur havt við sær, at gongdin í lívfrøðiliga indikatorunum hevur verið góð. Sí t.d. Ríkisumboðið í Føroyum, *Beretning 2021*, Rigsombuddet på Færøerne, 2021.

í onkrum føri verður veiddur fyrr í lívsævini - áðrenn hann fer í bretska sjógv, og tað hevur givið lægri prís. Vantandi sáttmálin elvir eisini til ótryggleika um makrelútflutning framyvir.

Útlitini fyri føroysku útflutningsmarknaðirnar eru sum heild batnað munandi síðani í vetur, sí mynd 4. Økti eftirspurningurin fer at stuðla upp undir hákonjunkturin komandi árin. Tó er framvegis váði knýttur at gongdini framyvir. Fyri tað fyrsta er farsóttin ikki av og verða matstovur á útflutningsmarknaðinum aftur afturlatnar, kann tað fara at ávirka inntøkurnar í fiskivinnuni. Í øðrum lagi verða fiskaprísirnar í sera stóran mun avgjördir av heimsfevnandi viðurskiftum, og tí er váði sum heild í sambandi við prísgongdina. Í komandi tíðum kunnu langar veitingartíðir og høgur flutningskostnaður fara at ávirka söluna til marknaðirnar í m.a. USA og Kina, um verandi trýst á veitingarketurnar heldur fram. Higartil hevur útflutningsvinnan ikki verið so meint rakt av hesum.

Hóast føroyski búskapurin er sera eintáttaður, er hann vorðin meiri mótstøðuførur seinnu árin. Útflutt verður til fleiri og fleiri handilsfelagar, bæði innan- og uttanfyri ES, og framgongdin í laksaalingini hevur gjørt, at fiskaútflutningurin er meiri fjølbroyttur. Tann lægri vinningurin, ið er av makreli í lötuni, sum er vegna vantandi fiskivinnusáttmála við Stórabretland, ger tað greitt, at hjá útflutningsvinnuni er umráðandi at hava góðar og støðugar karmar. Góðskan á og støðfestið í fiskivinnu- og samhandilssáttmálum hava avgerandi týdning fyri, hvussu mótstøðuførur føroyski búskapurin er.

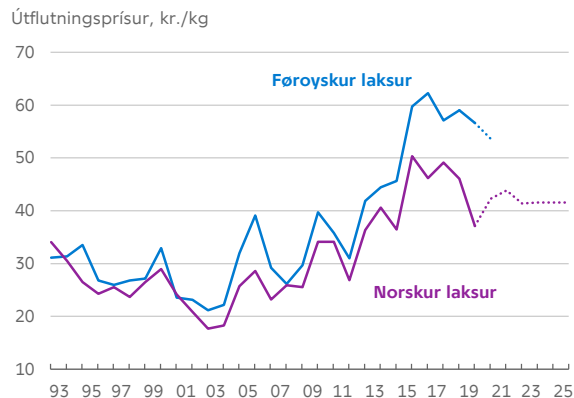
Ferðavinnan endurreist, men økti kapasiteturin verður ikki nýtt til fulnar enn

Nógv fleiri ferðafólk hava vitjað í Føroyum seinastu árin og ferðafólkavinnan hevur sum heild fingið størri týðning fyri búskapin. Ískoytið til samlaða vøxturin og vælstandin er tó framvegis lítið,⁶ og heimsfevnandi steðgurin í ferðavirksemi, hevur tí eisini bert havt lutfalsliga avmarkað árin á føroyska búskapin.

Ferðafólkatalið til Føroya lækkaði annars munandi, tá ið farsóttin fór at gera um seg. Munagóðu smittuavbyrgjandi tiltøkini gjørdur tó, at Føroyar gjørdust eitt væl dámt ferðamál, í mun til onnur lond, og ferðafól-

Prísfrimunurin hjá føroyskum laks hevur hildið sær í farsóttini

Mynd 3

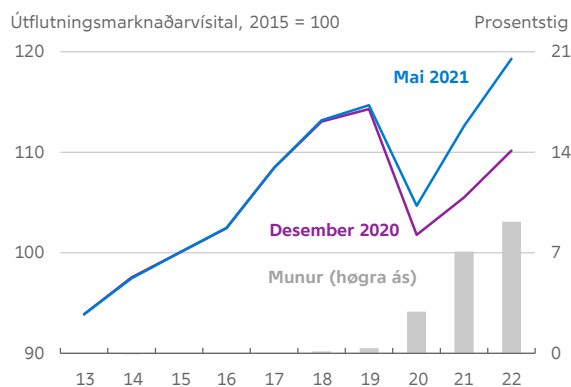

Viðm.: Prísurin fyri føroyskan laks er útroknaður eftir samlaðu útflutningsmengdini og -virðinum. Bláa brotastríkan vísir prísir fyri føroyska laksin fyrstu 8 mánaðarnar í árinum. Reyðbláa brotastríkan vísir forsøgnina hjá IMF. Prísurin fyri norskan laks er umroknaður til danskar krónur eftir gjaldoyrakursinum við árslok.

Kelda: Hagstova Føroya, Den Internationale Valutafond, IMF, World Economic Outlook October 2021, Macrobond og egnar útrokningar.

Framgongd á føroysku útflutningsmarknaðinum

Mynd 4

Viðm.: Vísitalið fyri útflutningsmarknaðirnar er grundað á OECD Economic Outlook frá ávikavíst desember í 2020 og mai í 2021. Vísitalið er útroknað eftir handilsvektaða vøru- og tænastuinnflutninginum hjá 12 teimum størstu handilsvirkjunum í Føroyum.

Kelda: Hagstova Føroya, Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD, og egnar útrokningar.

6 Parturin hjá ferðavinnuni av bruttovirðisøkingini, BVØ, varð í 2017 mett til 2 prosent. Sí Hagstova Føroya, Vitjandi ferðafólk, 2011 til 2018, Búskaparískoyti, mai 2019 (*leinki*).

kini vendu tí fyrr aftur til Føroya, enn tey gjørdur í nógvum øðrum londum. Av tí at nógv smitta tók seg upp aðrastaðni, og nógv lond vórðu afturlatin, fóru føroyingar sjálvir at ferðast innanlanda og gjørdur sítt til, at lágárstíðin fyri ferðafólk hepnadist. Í juli varð størsta ferðafólkatal nakrantíð mált í Føroyum og í háárstíðini hevur virkseimið eisini verið munandi størri enn vanligt.

So hvørt sum fólk verða koppsett kring heimin, batna útlitini fyri ferðafólkavinnuna eisini. Farsóttin rakti tó samstundis sum tvinni, nýggj hotell lótu upp í Tórshavn. Nýggju hotellini hava gjørt, at tað ber til at taka ímóti fleiri vitjandi, og tað hevur m.a. havt við sær, at hóast virkseimið er størri, eru ikki fleiri gistingar í prosentum. Tað merkir eisini, at tað helst ikki verður í bræðið, at ferðavinnan nýtir allan kapasitetin, hóast útlitini fyri ferðavirksemi kring heimin batna.

Økt nýtsla hevur gjørt sítt til at halda búskaparlaga virkseminum uppi

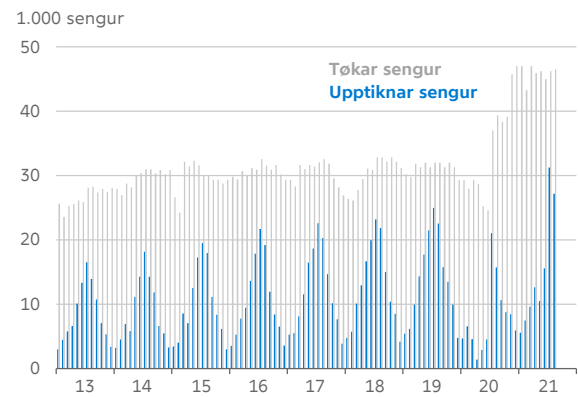
Nýtslan í húsarhaldunum innanlands, hevur verið munandi størri síðani farsóttin tók seg upp. Nýtsluframgongdin hevur tikið nakað av smeytinum frá útflutninginum og hevur hildið samlaða virkseminum í búskapinum uppi. Tekin eru um, at tað sum føroyingar hava brúkt í Føroyum, meðan farsóttin hevur verið, meiri enn so hevur vígað upp fyri tað, tey vanliga nýta í sambandi við uttanlandsferðir.⁷

Økta nýtslan í Føroyum hevur fyrst og fremst verið fyri vørur. Nýtslan av matvørum, klædnævørum og vørum til bústaðin er økt munandi undir farsóttini, sí mynd 6. Hetta rákið sæst aftur í nógvum búskapum undir farsóttini, eisini í Danmark.

Nýtslan av klædna- og matvørum helt sær høgt í 2. ársfj., men nýtslan av vørum til bústaðin lækkaði munandi. Orsøkin til lækkingina í vørum til bústaðin

Munagóð smittuhandfaring og frítíð heima hevur stuðlað upp undir ferðamannavinnuna

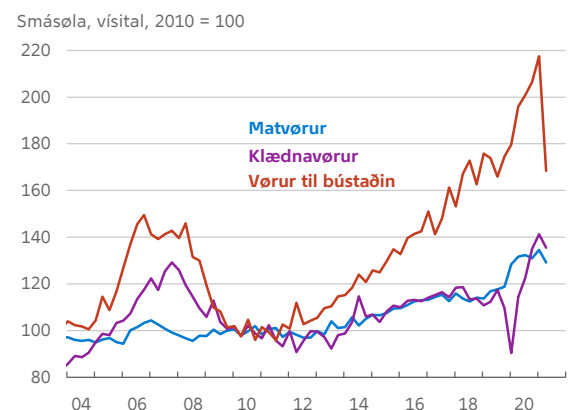
Mynd 5

Viðm.: Seingjatal á hotellum, vallaraheimum o.ø. Nýggj hotell á vári í 2020 hava økt um seingjartalið.
Kelda: Hagstova Føroya.

Vørunýtslan økt munandi

Mynd 6

Viðm.: Smásøla í fóstum prísnum, tillagað eftir árstíð
Kelda: Hagstova Føroya og egnar útrokningar.

⁷ Hagtøl frá BankNordik fyri gjaldskortnýtslu vísa, at føroyingar brúktu gjaldskortini beint undir 3 prosent minni í tíðarskeiðinum frá mai til desember í 2020, enn sama tíðarskeið í 2019. Saman við øktu nýtsluni til sethúsaumvælingar, sum vanliga verður goldnar við bankaflytingum, benda tøluni á, at húsarhaldini brúktu meiri undir farsóttini í 2020 enn vanligt.

kann ætlandi vera, at minni úrval er og at prísirnir hækka orsakað av, at heimsfevnandi veitingarketur-nar eru darvaðar. Nú tað aftur ber til at ferðast í on-nur lond, kann tað eisini hava avloyst eftirspurningin eftir at bota um bústaðin.

Innflutningurin er vanlig knýttur at nýtsluni hjá húsarhaldunum, av tí at ein stórir partur av nýtslu-vorunum verða innfluttar til Føroya. Í fígjarkrep-puni lækkaði innflutti parturin, av vorunýtsluni hjá húsarhaldunum, tó skjótari enn búskapurin annars, og síðani hava brúkararnir verið afturhaldnir. Hóast stóru inntøkuframgongdina í Føroyum, hevur innflut-ningurin av nýtsluvorum verið lágur. Undir farsóttini hevur økta nýtslan innanlanda tó havt við sær, at innflutningurin av nýtsluvorum er vaksin. So hvørt sum nýtslumynstrini hjá føroyingum, so líðandi fara aftur til sína vanligu samanseting, fer økta ferðavirk-semið til útland ivaleyst at hava við sær, at trýstið á vøruinnflutningin fer at minka.

Trýstið á arbeiðsmarknaðinum er aftur

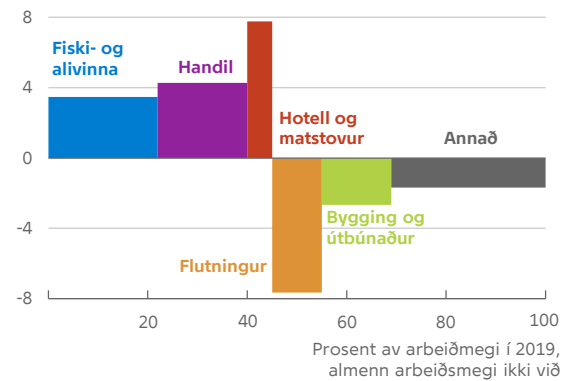
Gongdin á arbeiðsmarknaðinum hevur stuðlað upp undir nýtsluframgongdina hjá húsarhaldunum. Á vári í 2020 var arbeiðsfjöldin fyri einum hørðum, men bráðfeingis afturstigi, og er ikki komið aftur á sama stig sum frammanundan, men er tó á somu kós, sum áðrenn koronufarsóttin fór at gera um seg. Inntøkur-nar í Føroyum hava tí verið góðar ígjøgnum farsótti-na.⁸

Í mun til á vári í 2020 er tó munur á samansetingini í arbeiðsfjöldini. Fleiri eru í starvi í fiskivinnuni, alivin-nuni og handilsvinnuni, sí mynd 7. Tað skal lesast í ljósinum av, at alivinnan legði um til húsarhaldsvørur undir farsóttini, sum bæði hevði við sær, at tørvur var á fleiri hondum til at pakka o.s.fr., og at munandi framgongd hevur verið í smásølvinnuni, orsakað av, at nýtslan hjá húsarhaldunum er vaksin. Arbeiðsfjöl-din við almennum størvum er eisini vaksin. Serliga

Stórar broytingar í samansetingini í arbeiðsfjöldini eftir farsóttina

Mynd 7

Prosentbroyting, februar 2020 til september 2021

Viðm.: Arbeiðsfjöld árstíðarjavnað

Kelda: Hagstova Føroya og egnar útrokningar.

hjá kommunum og innan heilsurøkt. Arbeiðsfjöldin í heilsurøktini er tó lækkað eitt sindur í seinastuni, av tí at minni peningur verður nýttur til at kanna og koppseta fólk. Í byggivinnuni, har virkseimið hevur verið minni undir farsóttini, er arbeiðsfjöldin eisini minni. Gongdin hjá ymsu vinnugreinunum vísir, at føroyski arbeiðsmarknaðurin er smidligur, og at arbeiðsmegin skjótt tillagar seg til vinnugreinar, ið hava framgongd.

Vaksandi tørvur á arbeiðsmegi

Arbeiðsloysið í Føroyum er aftur sera lágt. Í juli vóru einans 322 fulltíðararbeiðsleys, arbeiðsloysistalið var 1,1 prosent. Tá er hædd tikin fyri árstíðarsveiggjum. Tað bendir á, at trýst er á arbeiðsmarknaðinum. Sei-nastu mánaðarnar eru heldur ikki fleiri sett í störv, og virkini meta meiri og meiri, at tørvurin á arbeiðsmegi darvar framleiðsluna, sí mynd. 8. Tað tykist tó at vera eitt sindur eftir upp til støðið undan farsóttini, hóast arbeiðsloysið í Føroyum er sum undan farsóttina, tá búskapurin eisini var í hákonjunkturi og arbeiðs-marknaðurin undir trýsti. Hetta er ikki støðan í t.d. Danmark.⁹

⁸ Umfatandi skipanir til lønarendurgjald, gjørdur á sumri í 2020 sítt til at halda hondina undir arbeiðsmarknaðinum. Sí Adrian Michael Bay Schmith og Flora Nagy, Højkonjunktura på Færøerne taber fart, *Danmarks Nationalbank Analyse (Færøsk økonomi)*, nr. 29, 14. desember 2020.

⁹ Sí Flora Nagy og Sune Malthe-Thagaard, Arbejdsmarkedet presset af meget lav ledighed, *Danmarks Nationalbank Analyse (Færøsk økonomi)*, nr. 22, 13. november 2019.

Vantandi arbeiðsmegin er serliga sjónlig í byggivinnuni og í ferðavinnuni.¹⁰ Júst hesar vinnugreinar eru serliga bundnar at útlenskari arbeiðsmegi. Undan farsóttina var 3. hvørt starvsfólk hjá hotellum og matstovum útlenskt, og 5. hvørt í byggivinnuni.

Júst byggj- og ferðamannavinnuni í nógvum evropeiskum búskapum, eisini Danmark, tørvar arbeiðsmegi og tað ger tað torført at fáa starvsfólk. Samstundis er nógv arbeiðsmegi framvegis knýtt at farsóttarvirksemi í Føroyum og tí partinum av fiskivinnuni, sum hevur tørvað fleiri hendur til pakking o.a., tá ið afturlatið var. Nakað av trýstinum kann tí vera fyrbils, sum tað eisini verður hildið at vera í Danmark.¹¹

Trýstið á arbeiðsmarknaðinum sæst ikki aftur í lønargongdini

Hóast uppsveiggið frá 2013 til 2019, hava lønarhækkingarnar í privata geiranum verið avmarkaðar til 2,8 prosent í miðal, sí mynd 9. Hetta er orsakað av, at hækkingarnar í nýtsluprísnum hava verið smáar, men eisini av, at fólkavøksturin hevur verið stóur.

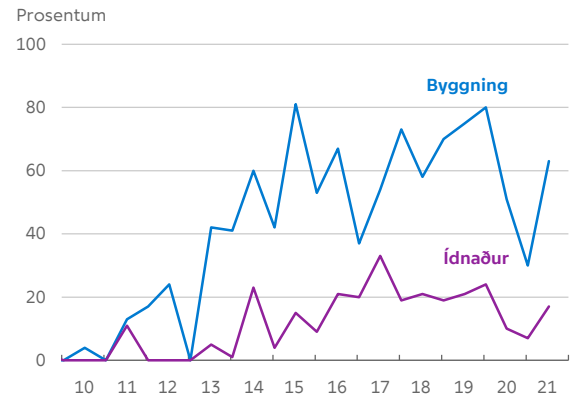
Íbúgvartalið er søguliga høgt í lýtuni. Fólkatalið er vaksið við knøppum 11% síðani 2013, og við heili 3% bert undir farsóttini. Vøksturin kemur partvíst av, at burðaravlopið er batnað, og at færri eru flutt av landinum. Fra 2014 til 2020 fluttu 11.600 til Føroya, meðan einans 8.700 fluttu av landinum. Útlenska arbeiðsmegin, sum ikki er donsk, er meiri enn tvífaldað í hákonjunkturinum og er í dag góð 5% av arbeiðsmegini.

Í tíðum við búskaparligari afturgongd hevur gongdin tó verið øvut, har bæði fólkatal og útlenski parturin av arbeiðsmegini eru minkað. Tillagingin vísir, at føroyski arbeiðsmarknaðurin er eyðkendur av flytføri og smidleika.

Tað er umráðandi, at skipanirnar á føroyska arbeiðsmarknaðinum stuðla upp undir, so at løtt og smidlig atgongd til útlenska arbeiðsmegi er ein týðandi partur. Samstundis eiga føroyingar, ið arbeiða uttanlands, at verða eggjaðir til at venda aftur, tá ið trýst er á føroyska arbeiðsmarknaðinum. Skattafrádráttirnir til

Virkin boða aftur frá tørvi á arbeiðsmegi

Mynd 8

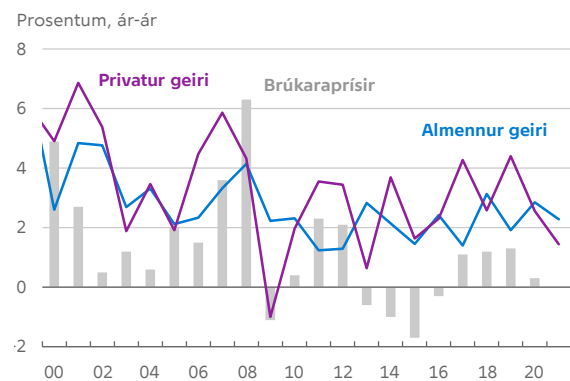

Viðm.: Myndin vísir tal av virkjum, sum siga at tørvi á arbeiðsmegi er fremsta orsök til avmarkaða framleiðslu. Ídnaður fevnir eisini um primeru vinnurnar (m.a. landbúnað, havbúnað og fiskivinnu).

Kelda: Hagstova Føroya.

Hóvlig lønargongd seinastu árin

Mynd 9

Viðm.: Lønrvøksturin er roknaður sum eitt undirskilt lønarvísital grundað á lønargjaldingar og løntakaratal. Fiskivinnan er ikki roknað við, av tí at lønir í hesi vinnu eru tengdar at inn-tøkuni á skipunum. Lønargjaldingar í fiskivinnuni virka soleiðis, at løntakararnir á ein hátt bíta yvirsótið millum sín, og tað vísir ikki røttu myndina av lønartrýstinum sum heild í Føroyum, ið m.a. er komið av vantandi arbeiðsmegi. Tølini fyri 2021 eru grundað á gongdina frá januar til september.

Kelda: Hagstova Føroya og egnar útrokningar.

10 Sí t.d. Búskaparráðið, Konjunkturmeting á heysti 2021, *Búskaparráðsfrágreiðing*, septembur 2021 (*leinki*).

11 Sí Danmarks Nationalbank, Udsigter for dansk økonomi – Økonomien er på vej tilbage i moderat højkonjunktur, *Danmarks Nationalbank Analyse*, nr. 24, 22. septembur 2021.

føroyingar, ið arbeiða uttanlands gera, at arbeiðsmegin er smidlig, tá ið afturgonga er, men virka tarnandi, tá ið uppgangstíðir eru.¹² Mest gagnligt er, at slíkar skipanir verða gjørdar so, at tær gagna búskapinum bæði í upp- og afturgongutíðum.

Í longdini kann ein útbygging av vælfæðarskipanini í Føroyum harafturat gera sítt til at halda fast í og draga meiri arbeiðsmegi til. Her eru skipanir, sum loyva eftirútbúgving o.a. á arbeiðsmarknaðinum, gagnligar. Tær kunnu tryggja, at arbeiðsmegin kann nøkta áhaldandi, bygnaðarlaga skiftið frá fiskivinnu og havbúnaði, har tørvurin á arbeiðsmegi áhaldandi minskar, til privatar og almennar tænastrur, har eftirspurningurin veksur. Bygnaðurin kann eisini gera sítt til, at útbúgvingar- og førleikastøðið hjá arbeiðsmegini sum heild hækkar.

Framgongdin ávirkar bústaðarprísir og lánveiting

Búskaparlaga framgongdin sæst eisini aftur á føroyska bústaðarmarknaðinum. Ferðin er nógv, sum hon hevur verið alt uppsveiggið, og bústaðarprísirnir eru higartil í 2021 hækkaðir 18%. Samanumtikið eru bústaðarprísirnir hækkaðir uml. 9%¹³ um árið síðani árslok í 2013.

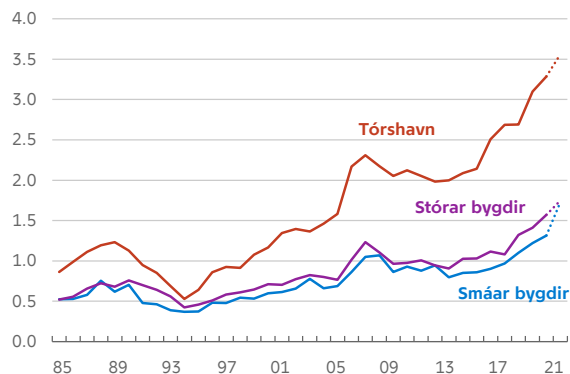
Prísirnir eru seinastu tíðina hækkaðir mest í smærru bygdunum, har teir nú eru 31% hægri enn í 2020, sí mynd. 10. Prísvøksturin er knýttur at nýggja tunlinum millum Eysturoy og Streymoy¹⁴, Eysturoyartunlinum, sum hevur havt við sær, at tað er lættari at búseta seg uttanfyri hovuðsstaðin. Sethúsaprísirnir í Tórshavn og størri bygdunum eru eisini hækkaðir meiri enn 8% síðani ársskiftið og tí kann sigast at nógv ferð er á føroyska bústaðarmarknaðinum.

Bústaðarpríshækkingin er m.a. drivin av stórum eftirspurningi. Samstundis er rentan lækkandi og

Nógv ferð á føroyska bústaðarmarknaðinum

Mynd 10

Miðal sethúsaprísir, mió. kr.

Viðm.: Tølini fyri 2021 eru einans fyri leypanði sölur (1. - 3. ársfj.) og tí er ein ávís óvissa.

Kelda: Hagstova Føroya og BankNordik.

inntøkurnar vaksa, av tí at framgongd er í arbeiðsfjöldini og at fólkatalið sum heild økist. Eins og í øðrum londum eru harumframt tekin um, at farsóttin hevur gjørt, at meiri áhugi er fyri at keypa annan bústað og at umvæla bústaðin. Hetta byggir upp undir bústaðarpríshækkingina, um tað tó ikki er eins týðiligt, at hækkingin er orsakað av farsóttini, sum tað eitt nú er í Danmark.¹⁵

Fleiri bústaðir kunnu minka trýstið á bústaðarmarknaðin

Hóast vaksandi eftirspurningin, er útboðið av bústøðum í Føroyum ikki vaksið við í uppsveigginum. Hetta hevur trýst prísirnar upp, serliga í Tórshavn, har bústaðarprísirnir eru hækkaðir skjótari enn inntøkurnar, sí mynd 11. Tað verður mett, at góðir 1.000 bústaðir eru bygdir í Tórshavn frá 2014 til 2020,¹⁶ samstundis sum at fólkatalið er vaksið við góðum 5.000.

Tað er umráðandi, at bústaðarútboðið í Føroyum veksur, so at trýstið á bústaðarmarknaðin minskar. Átøk,

12 Samdøgursfrádráttur verður givin sum endurgjald fyri meirútreiðslur til arbeiði uttanlands, t.d. matur, húsaleiga og flutningur. Samdøgursfrádrátturin er 300 kr. um dagin.

13 Uppgjørt sum vektad miðal av bústaðarpríshækkingunum í Tórshavn, og í stóru og smáu bygdunum í tíðarskeiðinum, vektad við talinum av solum í tíðarskeiðinum. Írokni. fyrribils sölur í 2021, t.v.s. 1-3. ársfj.

14 Tórshavn.

15 Seif Adrian Michael Bay Schmith, Jesper Pedersen, Simon Juul Hviid og Simon Thinggaard Hetland, Robustheden på boligmarkedet bør styrkes nu, *Danmarks Nationalbank Analyse*, nr. 16, juni 2021.

16 Sí Búskaparráðið, Konjunkturmeting á heysti 2021, *Búskaparráðsfrágreiðing*, septembur 2021 (leinki).

sum eru miðað móti trongum í bústaðarbyggingini, herundir trot á arbeiðsmegi í byggivinnuni, kann gera sítt til, at nógðin av bústøðum kann økjast.

Eitt størri fjølbroytni í bústaðarútboðnum í Føroyum, kann eisini vera gagnligt, so at tað stuðlar undir eina smidliga arbeiðsmegi. Verður útboðið av smáum íbúðum og leigubústøðum størri, kann tað gera, at fyribils arbeiðsmegi, sum hvørki tørvar ella hevur møguleika at keypa sær bústað í Føroyum, fer at koma til Føroya. Bygnaðarbroytingar kunnu eisini minka um príssveiggini í sethúsaprísunum. Tað kann t.d. vera ognarskattur, har gjaldið fylgir prísunum á bústaðarmarknaðinum.¹⁷

Húsarhaldini læna meiri til bústaðarendamál

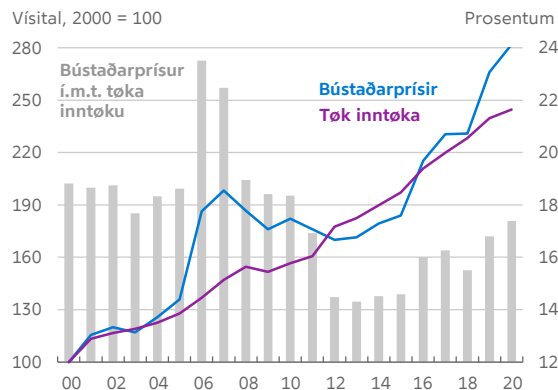
Lánveiting til húsarhald, sum fyri meginpartin eru bústaðarfigging, er økt við 24 prosentum síðani verandi hákonjunkturur byrjaði. Lántøkan hjá húsarhaldunum er nú meiri enn 12 mia. kr., sum svarar til 56 prosent av BTÚ, sí mynd 12.¹⁸ Í mun til stóru bústaðarprishækkingina, hevur henda hækking verið hóvlig. Lántøka ígjøgnum dansku realkredittstovnar er, síðani tíðliga í 2018, økt við 80 prosentum til góðar 4 mia. kr. og er nú ein triðingur av bústaðarfiggingini hjá føroyingum.

Føroysku húsarhaldini eru serliga viðkvom fyri rentuhækking og lækkandi bústaðarprísnum. Orsøkin er, at 85% av lánunum eru við broytiligari rentu, samstundis sum at meginpartur av ognini er bundin í bústaðinum. Tekin eru eisini um, at fleiri seta seg í størri skuld, í mun til inntøkurnar, enn tá ið uppsveiggið byrjaði.¹⁹

Húsarhaldini eru tó vorðin meiri mótstøðufør ígjøgnum uppsveiggið og hava fingið meiri luft í búskapin. Bøtta mótstøðuførið er komið av fleiri viðurskiftum: Húsarhaldini hava bjálvað seg betur undir farsóttini, og tvungna pensjónsuppsparingin, sum varð sett í verk 1. januar 2014, hevur eisini gjørt, at pensjónsfæ-

Bústaðarprísirnir vaksa meiri enn inntøkurnar

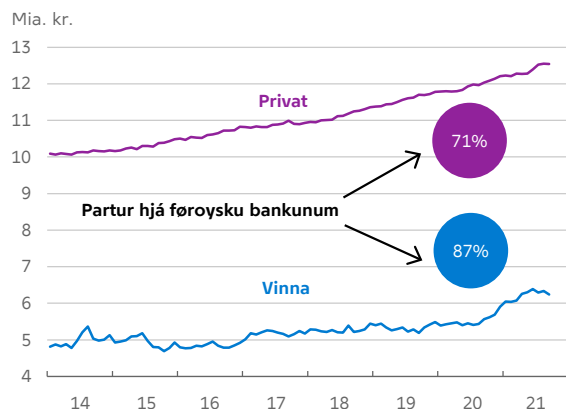
Mynd 11

Viðm.: Inntøkur fevnir um inntøkur, vvirskot frá egnum virki (íroknað sjálvstøðug vinnurekandi), peningur frá tí almenna (t.d. pensjón, dagpeningur, rentufrádráttur, ÚS o.s.fr.) og kapitalvinningur eftir skatt (og onnur lógarkravd avgjöld). Inntøkurnar fyri 2020 eru mettar. Bústaðarprísir í Tórshavn
Kelda: Hagstova Føroya, BankNordik, Landsbanki Føroya og egne beregninger og eggar útrokningar

Útlán til føroyskar kundar veksir

Mynd 12

Viðm.: Bruttoútlán til føroyskar kundar frá føroyskum og danskum lánistovnum. Vinnulán fevnir ikki um almenna partin av ikki-búskaparligum virkjum. Bløðurnar vísa útlánspartin hjá føroysku lánistovnunum til privat og vinnu í september í 2021. Nýggjastu tøl eru frá ultimo september 2021.
Kelda: Danmarks Nationalbank.

17 Sí t.d. Simon Juul Hviid og Paul Lassenius Kramp, Aftale om boligskat stabiliserer boligpriser, *Danmarks Nationalbank Analyse*, nr. 14, september 2017.

18 Grundað á eina meting av BTÚ fyri 2021, sum Hagstova Føroya og Búskaparráðið hava gjørt.

19 Sambært Landsbanka Føroya er nógðin av húsarhaldum við skuldarfaktori omanfyri 3 økt við 8% í tíðarskeiðinum 2014-19. Serliga húsarhald við skuldarfaktori millum 4 og 5 eru vaksin í tali - 10% í tíðarskeiðinum. Við árslok í 2019 skyldaðu húsarhaldini, við skuldarfaktori omanfyri 5, góða 1 mia. kr.

ið er økt²⁰. Samstundis er 92 prosent av bústaðarskul-
dini við avdrátti, sum ger at skuldin ikki hópast upp.
Bøtta mótstøðuførið sæst m.a. við at, lánigóðskan
hjá føroysku bankunum er batnað, sí mynd 13.

Skjóta endurreisnin sæst aftur í vinnulánum

Tekin eru um, at føroyska vinnulívið lænir meiri. Láns-
veitingar til vinnulív, frá bæði donskum og føroyskum
lánistovnum, er økt seinasta árið.

Vinnulán hjá føroyskum peningastovnum eru sam-
anlagt økt 14% frá miðjum 2020, og hetta stóði er
um tað mesta, sum tað hevur verið í verandi hákon-
junkturi. Økingin sæst serliga aftur í lánum til handil,
flutning, hotell v.m., fastogn, bygging og verkløg,
sí mynd 14. Økingin sæst eisini aftur í, at føroyskar
fyrirtekur hava gjørt fleiri íløgur, men tað skal ivaleyst
eisini lesast í ljósinum av, at føroysk virki undir farsót-
tini hava vent sær til bankarnar um gjaldførstørvn.
Umframt tað kemur, at lánivøksturinn kann sveiggja
nógv, orsakað av stóddini á búskapinum, har einstøk
lán kunnu gera stóran mun.

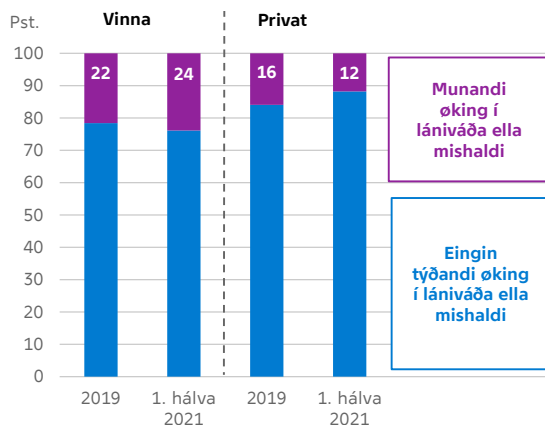
Hóast eingi greið tekin eru um at góðskan, av vin-
nulánum hjá bankunum, versnar í mun til verandi
lán, og afturgjöld eru fyri undanfarnar niðurskri-
vingar av útlánum, er umráðandi, at stovnarnir
standa við sín lánspolitikk. Búskaparligu viðurskiftini
eru sum heild lagalig í lýtuni,²¹ og búskapurin er í
einum hákonjunkturi. Tað ger, at vandi er fyri, at slá-
kað verður í lánstreytunum. Lánigóðskan av lánum,
sum eru latin í góðum tíðum, kann skjótt venda, um
hákonjunktururin missir ferðina ella vendir til aftur-
gongd.

Bankarnir eiga at standa fast við sína bjálving

Eginpeningsavkastið hjá føroysku bankunum er
aftur á nøkulunda sama stóði sum fyri farsóttina,
sí mynd 15. Tað sæst eitt nú aftur í, hvussu skjótt
virksemið í Føroyum fótandi sær aftur. Hetta hevur so
aftur havt við sær, at gjaldoyrastillingar og aftur-
gjöld fyri niðurskrivingar eru vaksin. Vinningurin
verður harvið betur, og tað bætir um fyrstu

Lániváði fyri útlán til privat lækkar, men hækka eitt vet fyri vinnu

Mynd 13

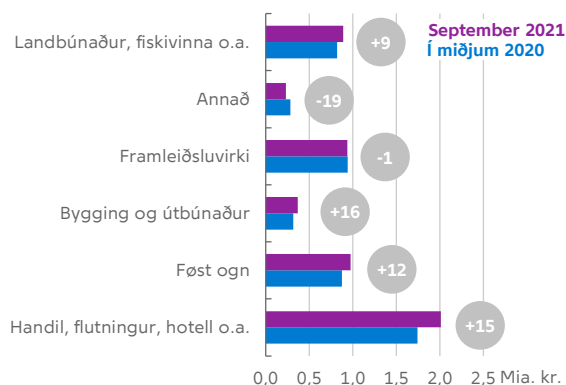

Viðm.: Lánsveitingarpartur uppgjördur eftir IFRS9-stigunum ul-
timo tíðarskeiðið. Stig 2 og 3 eru "Munandi øking í lániváða";
stig 1 er "Eingin týðandi øking í lániváða ella mishaldi".
Samanborið við dansk SIFI-stovnar eru partarnir høgir. Í
Danmark vóru privatu og vinnuligu partarnir ávikavíst á 9
og 10% um miðjan 2021.

Kelda: Danmarks Nationalbank og egnar útrokningar.

Lán til vinnuvirki í føroyskum peningastovnum hækka sum heild

Mynd 14

Viðm.: Uppgjørt sum bruttolán ul-
timo tíðarskeiðið Bankalán frá
føroyskum stovnum til føroyskar kundar. Tølini í gráu økju-
num lýsa broytingina frá miðjum 2020 til september 2021 í
prosentum.

Kelda: Danmarks Nationalbank og egnar útrokningar.

20 Tann 1. januar 2014 varð tvungin pensjónsskipan sett í verk, sum
merkir, at øll undir pensjónsaldur (67 ár), og sum eru fult skattskyl-
dug, skulu gjalda til egna pensjónsskipan. Fram til 2026, tá ið gjaldið
verður 12%, hækka inngjaldið stígvíst við 1% um árið.

21 Sí t.d. Danmarks Nationalbank, Lempelige finansielle forhold styrker
opsvinget, *Danmarks Nationalbank Analyse (Monetære og finansielle
tendenser)*, nr. 23, septembur 2021.

bólstringina móti tapi. Kjarnukapitalprosentíð hjá peningastovnunum er eisini hækkað, og frástøðan er økt millum veruliga kapitalprosentíð og lógarkravda kravið: *kapitalyvirkningin*.²² Við endan av fyrra hálvári í 2021 var kapitalyvirkningur hjá føroysku bankunum uml. 12%.²³

Tað er framvegis umráðandi, at bankarnir standa fast við sína bjálving. Er yvirdekningur omanfyri lógarkrøvini merkir tað, at rúm er fyri tapi, eisini um konjunkturarnir venda. Heimsfevnandi óvissan, sum er av Covid-19, er framvegis stór, og av tí at føroyski búskapurin bæði er lítil og eintáttaður, eru føroysku bankarnir viðkvæmir fyri stoytum uttanífrá. Aftrat tí kemur, at føroyski bankageirin er sera miðsavnaður og bert hevur fyra bankar. Av teimum eru BankNordik og Betri Banki útnevndir til at vera systemiskt týðandi fíggjarstovnar, SIFI.²⁴

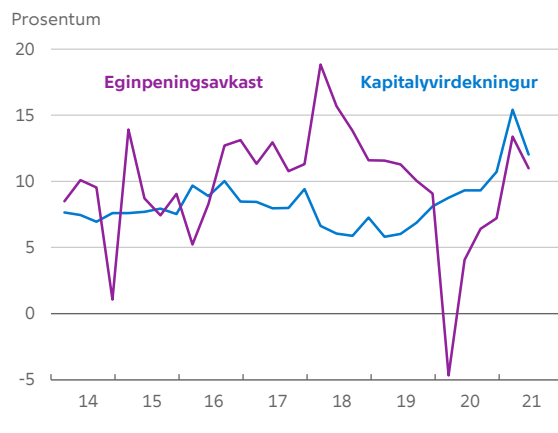
Beinleiðis lániveitingar bankanna fara til størstu útflutningsvinnurnar (landbúnaður og fiskiskapur), sum eru uml. 14% av lánunum, men óbeinleiðis er bundinskapurin nógv størri.²⁵ Stoytir uttanífrá kunnu tí hava við sær, at bankageirin missir, og tað kann gera sveiggini í realbúskapinum enn størri.

Tørvur á langskygdum ætlanum fyri búskaparpolitikkinn

Fyri ein lítlan búskap, sum er sera viðkvæmur fyri stoytum uttanífrá, er umráðandi, at ein hóskaði stoytdoyvari er, sum kann halda búskapinum uppi, um konjunkturumskifti kemur og ígjøgnum drúgv tíðarskeið, har útflutningsvinnan hevur lægri inntøkur. Hóast arbeiðsfjöldin í útflutningsvinnuni er lutfalsliga lítil, hevur hon stóra ávirkan á restina av búskapinum. Tað ger, at tørvurin fyri einum støðufestandi fíggjarpolitikki, har peningur verður lagdur til viks í uppgongutíðum, økist.

Bulvirki bankanna móti missi veksur

Mynd 15

Viðm.: Eginpeningsavkast í ársfjórðingnum. Kapitalyvirkningur er uppgjördur ultimo ársfjórðingun. Bæði eru uppgjört sum vektad miðal av teimum fyra føroysku bankunum. Seinasta eygleiðing er gjørd 2. ársfj. í 2021.
Kelda: Systemiska váðaráðið.

Í árunum undan farsóttini hevur almenna yvirskotið tó verið litið, og fyri komandi árin verður heldur ikki væntað, at yvirskotið verður serliga stórt.²⁶ Hetta hendir hóast ein partur av pensjónunum verða skattaðar við inngjald, og at landskassin sostatt nú verður upphildin av inntøkum, hvørs útreiðslur ikki koma fyrr enn um fleiri ár, tá ið fólk verða pensjónerað og fara at draga meiri úr almennu kassunum.

Landsstýrið má tí ikki bert byggja ein stoytdoyvara, sum kann standa ímóti bráðligum skiftum í veiðu og fiskaprísum. Fólkatalsfrøðiligar avbjóðingar liggja eisini fyri framman. Talið av eldri verður væntað at vaksa munandi komandi árin, sí mynd 16. Tað er neyðugt at staðfesta og meta um, á hvønn hátt vaksandi útreiðslurnar til røkt og umsorgan eru ein avbjóðing fyri fíggjarpolitiska haldfærið við verandi uppseting av almenna geiranum.

22 Ein lýsing av yvirdekninginum í mun til krøvini um veruliga kjarnukapitalin hjá bankunum, í øðrum orðum til CET1-kravið (Common Equity Tier 1).

23 Vektað miðal av teimum fyra føroysku bankunum.

24 3-størsti bankin í Føroyum, Norðoya Sparikassi, var eisini SIFI banki, men var ikki útnevndur aftur tann 1. juni 2021.

25 Arnason o.o., Økonomisk rente og ringvirkningar i de Vestnordiske fiskerier, Nordic Atlantic Corporation (NORA), 2015 (*leinki*).

26 Fíggjarlógarpólitikkur frá 30. septembur 2021 hevur eitt landskassahall uppá 6 mió. kr. í 2021, sum svarar til 0% av BTÚ. Væntaða yvirskotið í 2022 er 66 mió. kr.

Íløgur í vælfærd og undirstøðukervi mugu gerast við atlit til tørvin fyri einum stoytdoyvara

Almenna skuldin í Føroyum er lutfalsliga lítil, og tað hevur gjørt, at landskassin hevur kunna stuðlað upp undir búskapin, hóast stór sveiggj hava verið í almennu inntøkunum og útreiðslunum í farsóttartíðini. Bruttoskuldin var um mánaðarskiftið august/sep-tembur 34% av BTÚ. Við ársbyrjan var skuldin 44% av BTÚ.²⁷ Tað skal lesast í ljósinum av, at Landsbanki Føroya hevur nýtt gjaldføri frá einum láni í juni í 2020, ið skuldi tryggja gjaldføri landskassans í farsóttartíðini, til at afturrinda eitt lán, ið fall til gjaldingar í juni í 2021. Miðalrentan av skuldini er harumframt lítil.

Lítla skuldin styrkir mótstøðuførið hjá almenna figgjarstandinum og føroyska búskapinum. Vælfærdarsamfelagið í Føroyum er munandi útbyggt seinastu 20 árini. Tað er umráðandi, at hugsað verður um at varðveita ein nóg góðan stoytdoyvara, í almenna figgjarstandinum, tá ið íløgur skulu gerast í framtíðini. Sum dømi kann nevast, at hesi atlit mugu havast í huga, nú tosað verður um at gera nýggjan tunn til Suðuroyar, ið væntandi kostar uml. 27 prosent²⁸ av BTÚ.

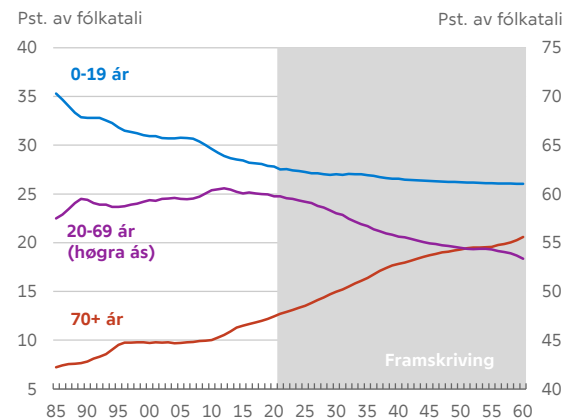
Broytingar, sum tryggja landskassanum fleiri inntøkur, kunnu styrkja haldførið

Landsstýrið hevur nakrar møguleikar at økja inntøkurnar til landskassan, fyri at styrkja haldførið av figgjarpolitikkinum. Fyrst og fremst kann bústaðarskattur styrkja mótstøðuførið hjá búskapinum. At skatta fyrsta ella annan bústað kann gera skattagrun- darlagið fyri landskassan víðari og partvíst minka árin, sum bústaðarprísir hava á búskapin sum heild. Verður bústaðarskatturin tillagaður, so at hann fylgir gongdini hjá bústaðarprísunum, verður hann av sær sjálvum útjavnanandi bæði fyri realbúskapin og fig- gjargeiran.²⁹ Hann er sostatt eitt gott, stöðufestandi amboð hjá almenna geiranum.

Í Føroyum fáa húsarhald 35 prosent í rentustuðli fyri bústaðarlán, tó í mesta lagi 100.000 kr. Tað kann hava

Fleiri eldri í Føroyum komandi árin

Mynd 16

Kelda: Hagstova Føroya og egnar útrokningar.

ógagnliga ávirkan fyri áhugan at seta seg í skuld. Lága rentustøðið í lötuni ger, at lötan er tann rætta at lækka stuðulin.

Inntøkan hjá útflutningsvinnunum hevur avgerandi týdning fyri búskaparligu framgongdina, men hon er bygd á natúrliga hav- og fiskatilfeingið kring Føroyar. Tí er eyðsæð, at ein partur av avkastinum frá føroyska náttúrutilfeinginum eigur at koma íbúgvunum sum heild til góðar, við at skatta óvanliga avkastið frá fiski- skapinum - sonevnda tilfeingisrentan.³⁰ Tað kann geva sítt íkast, við at spart verður saman í góðum tíðum, at nýta í verri tíðum.

Landsstýrið eigur leypandi at eftirmeta vavið av tilfein- gisrentuni. Óvissa kann vera um hvussu uppgerast skal - eitt nú avkast til eginpening og lönir. Tí hevði verið gagnligt at sett meginreglur fyri, hvussu roknast skal í almenna geiranum, so at metingin av tilfeingisrentuni verður neyvri.³¹ Ábendingar eru um, at tilfeingis- rentan ikki verður nóg neyvt skattað í lötuni.³²

²⁷ Uppgerð av EGS-skuldini frá Landsbanka Føroya.

²⁸ Grundað á undankanningar, metti Landsverk í oktober í 2021, at tunnlin fer at kosta 5,4 mia. kr. (leinki, bert á føroyskum)

²⁹ Sí t.d. Simon Juul Hviid og Paul Lassenius Kramp, Aftale om boligskat stabiliserer boligpriser, *Danmarks Nationalbank Analyse*, nr. 14, septem- bur 2017.

³⁰ Sí t.d. Jens Warming, Om grundrente af fiskegrunde, *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, nr. 49, side 499-505, 1911, og Jens Warming, Aalegaardsretten, *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, nr. 69, side 151-162, 1931.

³¹ Sí t.d. Nordisk Ministerråd, Samfundsøkonomisk afkast af pelagiske fiskerier i nordøstatlant, *Nordisk Ministerråd*, 2010 (leinki), har ein felags útrok- ningarkarmur fyri norðurlond er at finna. Hagstova Føroya arbeiðir í lötuni við at betra føroysku lønarhagtølini. Arbeiðið kann geva sítt íkast til at upp- gera normallønárútreiðslur, ið kunnu nýtast til at útrokna tilfeingisrentuna.

³² Sí t.d. Búskaparráðið, Konjunkturmeting á vári 2020 (Konjunktur- gennemgang forår 2020), *Búskaparráðsfrágreiðing*, mars 2020 (leinki).

UM GREININGINA

Sum ein avleiðing av leiklutinum hjá tjóðbank-
anum í samfelagnum verða greiningar um
búskaparlig og fíggarlig viðurskipti gjørdar.

Greiningarnar verða givnar út leypandi og fevna
m.a. um metingar av aktuella konjunkturstøðuni
og tí fíggarliga støðufestinum.

Greiningin er sett saman av einari danskari, enskari og føroyskari útgávu. Um ivi er um neyvleikan í týðingini, er tann
danska útgávan galdandi.

DANMARKS NATIONALBANK
LANGELINIE ALLÉ 47
2100 KØBENHAVN Ø
WWW.NATIONALBANKEN.DK

Ritstjórnin er liðug
1. novembur 2020

Flora Nagy Lomholt
Senior Bank Analyst
fna@nationalbanken.dk
FINANSIEL STABILITET

Adrian Michael Bay Schmith
Senior Economist
ams@nationalbanken.dk
ØKONOMI OG PENGEPOLITIK

KONTAKT

Ole Mikkelsen
Kommunikations-
og presserådgiver
omi@nationalbanken.dk
+45 3363 6027

SEKRETARIAT
OG KOMMUNIKATION